

पत्र

जा. क्र कृषि आयु/फलो.2/नारळविमा मा.सू./52/2012
कृषि आयुक्तालय, (फलोत्पादन), महाराष्ट्र राज्य,
पुणे-5, दिनांक :: 5 जानेवारी, 2013

प्रति,

विभागीय कृषि सहसंचालक,
कोकण विभाग, ठाणे

विषय - नारळ विमा योजनेची प्रायोगिक तत्वावर अंमलबजावणी करणेबाबत..
2012-13 मार्गदर्शक सूचना-

- संदर्भ - 1) नारळ विकास मंडळ कोची यांचेकडील अ.शा.पत्र क्र.एफ-1539/2012-स्टेट,
दिनांक 6.8.2012
2) नारळ विकास मंडळ कोची यांचे पत्र क्र. एफ-1539/2012-स्टेट
दिनांक 13.8.2012
3) शासन निर्णय क्र. नाविमा/2012/प्र.क्र.239/13-अ मंत्रालय, मुंबई-32
दिनांक 2.1.2013

उपरोक्त संदर्भिय विषयानुसार नारळ पिक विमा योजनेची अंमलबजावणी सन 2012-13 मध्ये नारळाचे प्रमुख उत्पादन घेणा-या जिल्हयांत करण्याबाबत नारळ विकास मंडळाने मंजूरी दिलेली आहे. तसेच संदर्भ क्र. 3 नुसार सदरच्या योजनेस शासनाने प्रशासकीय व वित्तीय मान्यता दिलेली आहे. सुलभ संदर्भासाठी नारळ विकास मंडळाकडून प्राप्त झालेल्या पत्राची प्रत तसेच शासनाकडून प्राप्त झालेला शासन निर्णय सोबत सहपत्रित केला आहे.

जिल्हानिहाय नारळ विमा योजनेची भौतिक उद्दिष्ट खालीलप्रमाणे निश्चित करण्यात येत आहे.

अ.क्र.	जिल्हा	लक्षांक (क्षेत्र हेक्टर)	अंदाजित एकूण झाडांची सख्या (लाख)
1	ठाणे	475	0.59
2	रायगड	400	0.50
3	रत्नागिरी	500	0.62
4	सिंधुदुर्ग	1269	1.59
	एकूण	2644	3.30

वरीलप्रमाणे जिल्हानिहाय लक्षांकानुसार नारळ विमा योजनेची प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्याच्या दृष्टीने मार्गदर्शक सूचना सोबत सहपत्रित करण्यात येत आहेत.

त्यादृष्टीने विम्याच्या आवेदनपत्राचा नमुना प्रपत्रे व माहितीपत्रक भारतीय कृषि विमा कंपनी मुंबई यांचेकडून प्राप्त करून घेवून क्षेत्रिय यंत्रणेस उपलब्ध करून द्यावा. नारळ उत्पादकांचे सदरच्या विहित नमुन्यातील (तीन प्रतीतील) प्रस्ताव पत्रक, पूरक कागदपत्रे व विमा हप्त्याचा धनादेश क्षेत्रिय स्तरावर घेऊन जिल्हा व विभागामार्फत भारतीय कृषि विमा कंपनी मर्यादित मुंबई यांचेकडे पाठविण्याची कार्यवाही सुरु करावी व त्याबाबतचा जिल्हानिहाय प्रगती अहवाल दरमहा या कार्यालयाकडे नियमितपणे सादर करावा.

सोबत- वरीलप्रमाणे.

स्वाक्षरीत/-

संचालक फलोत्पादन

कृषि आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे-5

प्रत :- जिल्हा अधीक्षक कृषि अधिकारी ठाणे, रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग यांना शासन निर्णय व मार्गदर्शक सूचनेच्या प्रतीसह माहिती तथा पुढील कार्यवाहीस्तव अग्रेषित.

प्रतिलिपी माहिती तथा कार्यवाहीसाठी.

- 1) उपसचिव, 13-अ , कृषि व पदुम विभाग , मंत्रालय, मुंबई-32
- 2) उप संचालक, नारळ विकास बोर्ड , राज्य केंद्र , रोड नं. 16 , झेड लेन, ठाणे (पश्चिम) 400 604.
- 3) प्रादेशिक व्यवस्थापक, भारतीय कृषि विमा कंपनी, स्टॉक एक्सचेज टॉवर्स, 20 वा मजला, पूर्व खंड, दलाल स्ट्रीट फोर्ट, मुंबई-4000 23.

पथदर्शी नारळ विमा योजना मार्गदर्शक सूचना

1) प्रस्तावना

नारळाच्या पिकास वातावरणातील बदल, नैसर्गिक आपत्ती, किटक रोग व तत्सम बाबीपासून धोका असतो, किंबहुना एखाद्या क्षेत्रातील झालेल्या किडीच्या प्रादुर्भावामुळे संपूर्ण नारळ पिकास नुकसान होते. नारळ हे बहुवार्षिक पिक असल्याने शेतकऱ्यांना नुकसानीस सामोरे जावे लागते अशा परिस्थितीत होणाऱ्या नुकसानीस संरक्षण मिळणे गरजेचे आहे. सध्या स्थितीत राबविल्या जात असलेल्या राष्ट्रीय कृषि विमा योजनेमध्ये नारळ पिकाचा समावेश होत नाही.

नारळ हे बहुवार्षिक कोरडवाहू पिक असून ते जैविक व अजैविक घटकांना बळी पडते त्यामुळे नारळ पीक विमा योजनेद्वारे लघु व सिमांत शेतकऱ्यांना होणाऱ्या नुकसानीस संरक्षण नारळ विमा योजनेद्वारे दिले जाईल.

2) नारळ विमा योजनेचे उद्देश :

1. नारळ उत्पादकांना नैसर्गिक आपत्ती व इतर कारणांमुळे नारळाच्या झाडांना होणाऱ्या नुकसानीस विमा संरक्षण देणे.
2. नारळ उत्पादकांना अकाली होणाऱ्या नारळाच्या (उत्पादकता नष्ट होणे) नुकसानीस वेळेत आर्थिक सहाय्य देणे.
3. नारळ उत्पादनातील धोके कमी करून उत्पादकांना पुनर्लागवड व नारळ बागेचे पुनरज्जीवन करण्यास प्रोत्साहन देवून नारळ शेती अधिक फायदेशीर बनविणे.

3) उपयुक्तता :

पथदर्शी नारळ विमा योजनेअंतर्गत निरोगी, फळे येणाऱ्या, एकल किंवा मिश्र लागवड केलेल्या बांधावरील किंवा परसबागेतील सर्व जातीच्या बुटक्या तसेच उंच नारळांचे झाडांचा विमा करता येईल. बुटक्या आणि संकरीत जातीच्या नारळाच्या झाडांना 4 थ्या वर्षापासून फळे येत असल्याने अशा नारळाच्या झाडांच्या विम्याकरीता 4 ते 60 वर्षे वयोगटातील झाडांचा विमा करता येईल. उंच जातीच्या नारळाच्या झाडांच्या विम्यासाठी 7 ते 60 वर्षे वयोगटातील झाडांचा समावेश करता येईल. या योजनेमध्ये रोगट व अनुत्पादक झाडांचा विमा करता येणार नाही.

4) समाविष्ट शेतकरी :

सर्व शेतकरी ज्यांच्याकडे एकाच ठिकाणी (एका सर्वे नंबर / शेतामध्ये) कमीत कमी नारळाची उत्पादनक्षम / फळे येणारी 10 झाडे (वयोगट बुटक्या जाती-4 ते 60 वर्षे, उंच व संकरीत जाती-7 ते 60 वर्षे) असतील.

5) विम्याची व्याप्ती :

पथदर्शी नारळ विमा योजनेमध्ये निवडलेल्या जिल्हयांतील सर्व शेतकऱ्याकरीता लागू असेल. योजनेमध्ये बुटक्या आणि संकरीत जातीच्या नारळाच्या 4 ते 60 वर्षे वयोगटातील झाडांचा व उंच जातीच्या नारळाच्या 7 ते 60 वर्षे वयोगटातील झाडांच्या विमा हप्ता व विमा संरक्षित रक्कमेसाठी दोन गटांमध्ये विभाजन केले आहे.

नारळाच्या झाडाच्या वयासंबंधी नारळ उत्पादकांचे घोषणापत्र स्वीकारले जाईल. भारतीय कृषि विमा कंपनी मर्यादित मुंबई - विमीत झाडांच्या सत्यतेसंबंधी विना समाप्ती कालावधीपूर्वी किंवा नुकसान भरपाईपूर्वी पडताळणी करू शकते. विम्यासंबंधी चुकीची माहिती अथवा घोषणापत्र दिल्याचे आढळल्यास विमा रद्द ठरविला जाईल.

नारळ विमा योजनेमध्ये सहभाग घेऊ इच्छिणाऱ्या शेतकऱ्यांनी आपल्या जवळच्या कृषि विभाग, महाराष्ट्र शासनाच्या कार्यालयाशी संपर्क करावा व प्रस्ताव पत्रक भरून विमा हप्ता जमा करावा. विमा प्रस्ताव पत्रक विमा हप्त्यासह भरल्यानंतर त्वरीत पोच पावती दिली जाईल.

6) विमा संरक्षण

पथदर्शी नारळ विमा योजनेमध्ये नारळाचे झाड विमा संरक्षित बाबीमुळे मरण पावल्यास किंवा अनुत्पादक झाल्यास नुकसान भरपाई मिळेल. नारळाचे झाड केवळ अनुत्पादक झाले असल्यास कृषि विभाग, फलोत्पादन विभाग किंवा नारळ विकास बोर्ड, यांचे नारळाचे झाड अनुत्पादक झाल्याचे कारणाबाबतचे प्रमाणपत्र आवश्यक आहे. नारळाचे झाड अनुत्पादक आहे असे तेव्हाच म्हणता येईल जेव्हा विमा संरक्षित बाबीमुळे नुकसान झाले असेल व झाडाची पुर्नवाढ अशक्य असेल तसेच ते नारळ उत्पादकाने पाडले पाहिजे. जर नारळ उत्पादक ते अनुत्पादक झाड तसेच उभे ठेऊ इच्छित असेल तर विमा संरक्षित रकमेपैकी 50 टक्के पर्यंत नुकसानभरपाई कमी दिली जाईल. नारळाच्या झाडास झालेले नुकसान विमा संरक्षित बाबीमुळे झाल्याचे प्रस्तापित / सिध्द केले पाहिजे.

7) संरक्षित जोखीम :

पथदर्शी नारळ विमा योजनेमध्ये खालील नमूद केलेल्या बाबीमुळे नारळाचे झाड मरण पावल्यास अथवा अनुत्पादक झाल्यास संरक्षण / नुकसान भरपाई मिळते.

- 1) वादळ, गारपीट, चक्रीवादळ, टायफून, टोरनाडो, अतिवृष्टी
- 2) पूर आणि जलप्रलय
- 3) मोठ्या प्रमाणावर रोग व किडीचा प्रादुभाव
- 4) नैसर्गिक आग, वणवा, वीज पडणे
- 5) भूकंप, जमिन धसणे, त्सुनामी
- 6) दुष्काळामुळे होणारे नुकसान

8) असंरक्षित जोखीम :

पथदर्शी नारळ विमा योजनेमध्ये खाली नमूद केलेल्या बाबीमुळे नारळाचे झाडे मरण पावल्यास अथवा अनुत्पादक झाल्यास संरक्षण /नुकसान भरपाई मिळत नाही.

- 1) चोरीमुळे झालेले नुकसान, युध्द, आक्रमण, नागरी युध्द, बंडखोरी, क्रांती , इनसुरेशन, मुटीनी, टाळाबंदी, जाणीवपूर्वक केलेले नुकसान, कॉनसपीरेसी, सैन्य कारवाई, सिव्हील कमोशन, कॉनफिशेशन्, शासकीय यंत्रणेमुळे झालेले नुकसान.
- 2) आण्विक अभिक्रिया, आण्विक उत्सर्जन किंवा उत्सर्जनाची लागण.
- 3) विमान किंवा इतर कोसळणाऱ्या वस्तूंमुळे होणारे नुकसान
- 4) जाणीवपूर्वक केलेला निष्काळजीपणा
- 5) मानवीय नुकसान, पक्षी किंवा प्राण्यामुळे झालेले नुकसान
- 6) झाडांची अव्यवस्थीत ठेवण /नीगा
- 7) झाडे रोगट व अनुत्पादक होणे
- 8) झाडे नैसर्गिकरित्या मरणे, झाडांची मुळे कापणे.
- 9) स्थावर मालमत्ता जसे जमीन, नारळाच्या झाडांना आधार दिलेल्या वस्तू, शेतीला पाणी देण्याची साधने शेतीची औजारे.

9) विमा संरक्षित रक्कम व विमा हप्ता (प्रति नारळ झाड) :

नारळ झाडाचे वय वर्षे	विम्याची प्रती झाड संरक्षित रक्कम	विमा हप्ता प्रती झाड / प्रति वर्षे
4 ते 15 वर्षे	600.00	4.25
16 ते 60 वर्षे	1150.00	5.75

* नारळ विमा हप्त्यापोटी देय असणा-या सेवाकरात सन 2012-13 पासून भारत सरकारने सूट दिलेली आहे.

10) विमा हस्ता अनुदान :

विमा हप्त्यातील अधिकांश रक्कम (व्यावसायिक विमा हप्ता व शेतकऱ्यांनी देय विमा हप्ता यातील फरकाची रक्कम) नारळ विकास मंडळ (50 टक्के) विमा हप्ता अनुदान, महाराष्ट्र शासनाव्दारे (25 टक्के) विमा हप्ता अनुदान म्हणून दिला जाईल. तर 25 टक्के रक्कम शेतकऱ्यांनी विमा हप्ता म्हणून भरावयाचा आहे.

11) विमा संरक्षण कालावधी :

1 वर्षे विमा संरक्षण कालावधी विमा प्रस्ताव पत्रक भरलेपासून 1 महिन्यांनंतर सुरु होईल.

12) प्रतिक्षा कालावधी :

पहिल्या वर्षी विमा संरक्षण सुरु झाल्यापासून सुरुवातीचे 30 दिवसाचे आत झालेले नुकसान विम्यास पात्र नाही. अशा शेतकऱ्यांना पुढील वर्षासाठी वेळेत नुतनीकरण झाल्यास दुसऱ्या वर्षी प्रतिक्षा कालावधी लागू नसेल.

13) फ्रेंचाईजी :

जर विमा संरक्षित बाबीमुळे झालेले नुकसान पुढील दर्शविलेल्या तक्त्यानुसार असेल तरच नुकसान भरपाईसाठी पर्यवेक्षण केले जाईल.

अ.क्र.	लगतच्या क्षेत्रातील विमा संरक्षित झाडांची संख्या	फ्रेंचाईजी (झाडे) (किमान नुकसान झालेल्या झाडांची संख्या)
1	10 ते 30	1
2	31 ते 100	2
3	100 पेक्षा जास्त	3

14) एक्सेस :

नारळ उत्पादक शेतकरी प्रथमच्या 20 % नुकसानीस पात्र नसेल म्हणजेच त्याला 80 टक्के नुकसान भरपाई देय असेल.

15) अधिसूचित क्षेत्र :

महाराष्ट्रातील ठाणे, रायगड, रत्नागिरी, व सिंधुदुर्ग जिल्हयातील सर्व तालुके.

16) अंमलबजावणी :

पथदर्शी नारळ विमा योजनेमध्ये सहभागी होण्यासाठी नारळ उत्पादकांनी महाराष्ट्र शासनाच्या कृषि विभागाच्या तालुका / ग्राम स्थित अधिकारी / कर्मचारी यांचेकडे उपलब्ध असलेले विहित नमुन्यातील (तीन प्रतीतील) प्रस्ताव पत्रक भरून विमा हप्त्याचा डी.डी. /धनादेश (डी.डी. AGRICULTURE INSURANCE COMPANY OF INDIA LIMITED. AXIS BANK A/C 004010200162869 जो मुंबई येथे देय असावा) जमा करावा. संबंधित अधिकारी / कर्मचारी सर्व प्रस्ताव पत्रक व डी.डी. /धनादेश एकत्रितपणे संबंधित जिल्हयांच्या जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांचेकडे त्या महिन्याच्या शेवटच्या तारखेपूर्वी पाठवतील. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी हे डी.डी. /धनादेश प्रस्ताव पत्रकासह विभागीय कृषि सह संचालक ठाणे यांना पाठवतील. विभागीय कृषि सह संचालक ठाणे हे डी.डी. /धनादेश प्रस्ताव पत्रकासह भारतीय कृषि विमा कंपनी मर्यादित मुंबई यांना पाठवतील. भारतीय कृषि विमा कंपनी मर्यादित मुंबई प्रत्येक महिन्यातील प्राप्त प्रस्ताव कृषि विभाग, महाराष्ट्र राज्य यांना पृष्ठांकित (endorsement) करतील. भारतीय कृषि विमा कंपनी मर्यादित मुंबई योजनेच्या सुरुवातीस एक मास्टर पॉलिसी राज्य शासनास देईल व प्रत्येक महिन्यातील प्राप्त प्रस्ताव पत्रकाचे पृष्ठांकन विभागीय कृषि सह संचालक ठाणे यांना पाठवतील.

17) नुकसान भरपाई ठरविण्याची प्रक्रिया :

पथदर्शी नारळ विमा योजनेअंतर्गत शेतकऱ्यांनी झालेल्या नुकसानीची सूचना 7 दिवसाचे आत संबंधीत तालुक्यातील महाराष्ट्र शासनाच्या कृषि विभागाच्या तालुका कृषि अधिकारी / भारतीय कृषि विमा कंपनी मर्यादित मुंबई क्षेत्रिय कार्यालय मुंबई यांना देणे आवश्यक आहे.

नुकसान भरपाई प्रमाणपत्र विहित नमुन्यात संबंधीत तालुक्यातील महाराष्ट्र शासनाच्या कृषि विभागाच्या तालुका कृषि अधिकारी यांचे सहीने पाठविणे आवश्यक आहे. त्यानंतर प्रत्यक्ष सर्वेक्षणानंतर सर्वसाधारण 30 दिवसाच्या आत पात्र नुकसान भरपाई रक्कम शेतकऱ्यांना देण्यात येईल. विम्याची पूर्ण रक्कम दिलेनंतर विमा संपुष्टात येईल.

18) निरीक्षण यंत्रणा :

पथदर्शी नारळ विमा योजनेच्या निरीक्षणाकरीता समिती स्थापन केली जाईल ज्यामध्ये नारळ विकास बोर्डचे प्रतिनिधी भारतीय कृषि विमा कंपनी मर्यादित व राज्य शासनाच्या कृषि / फलोत्पादन विभागाचे प्रतिनिधी सदस्य असतील. ही समिती प्रत्येक तिमाही मध्ये बैठक करून योजनेच्या प्रगतीचा आढावा घेईल व योजनेला अधिकाधिक प्रसिध्दी मिळण्यासाठी सूचना देईल.

19) योजनेची प्रसिध्दी :

पथदर्शी नारळ विमा योजनेच्या प्रसिध्दीसाठी नारळ विमा योजनेसाठी आकाशवाणी, दूरदर्शन तसेच माहितीपत्रके व भिंतीपत्रके इ. प्रसिध्दी माध्यमांचा उपयोग करून सदरची योजना शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचेल याबाबतची कार्यवाही संबंधीत जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी यांनी करावी. तसेच योजना अंमलबजावणीसाठी आवश्यकतेनुसार फॉर्म छपाई करून घेण्यात यावी. योजनेची माहितीपत्रके / भिंतीपत्रके संबंधीत ग्रामपंचायत, खरेदी विक्री संघ, नारळ संघटना तसेच कृषि कार्यालयात लावण्यात यावीत.